

Σκέψεις πάνω στη συλλογή διηγημάτων του

«Η Θύελλα και το Φανάρι»

Ο Σπύρος Πλασκοβίτης μαζί με τους Άντωνη Σαμαράκη, τόν Βασίλη Βασιλικό και τόν Γιάννη Μαγκλή είναι οι κύριοι εκπρόσωποι της τωρινής γενιάς της Λογοτεχνίας μας στο διήγημα και στο μυθιστόρημα. Γεννήθηκε στην Κέρκυρα από σημαίνουσα οικογένεια και σπούδασε νομικά. Σύντομα όμως τόν κέρδισε η Λογοτεχνία. Σήμερα είναι Πρόεδρος του Συμβουλίου 'Επικρατείας. Άρχισε νά γράφει από τό 1948. Τά έργα του είναι: «Τό γυμνό δένδρο» (1952), ή συλλογή διηγημάτων του «Η Θύελλα και τό Φανάρι» (1955), πού πήρε τό Κρατικό Βραβείο. Τό μυθιστόρημα «Τό Φράγμα» (1960), πού δέχτηκε ευμενέστατη κριτική και προκάλεσε εύρωπαϊκή άπήχηση (πήρε τό βραβείο της «Ομάδας τών Δώδεκα»). Η τελευταία συλλογή διηγημάτων του «Οί Γονατισμένοι» κυκλοφόρησε στό 1964.

Ο Σπύρος Πλασκοβίτης είναι μιá ξεχωριστή μονάδα στην Έλληνική Λογοτεχνία. Πρώτ' άπ' όλα, κινείται θέβαια μέσα στό πλαίσια της σημερινής πραγματικότητας, όμως δέ φτάνει στό άκρο, ώστε νά παραβαίνει τόν αυστηρό ρεαλισμό του και τή συντηρητικότητά του, κατά κάποιο τρόπο. Άκόμα, τό στοιχείο της οικουμενικότητας δέν είναι τόσο έντονο σ' όλα του τά διηγήματα όπως λ.χ. στό έργο του Άντωνη Σαμαράκη. Βέβαια διηγήματά του, όπως «Οί Γονατισμένοι» και τό μυθιστόρημά του «Τό Φράγμα», μπορούν νά διαβαστούν και νά έννοηθούν τό ίδιο άπ' όλους τούς ανθρώπους. Γι' αυτό, τούτα τά έργα του είναι παγκόσμια· έχουν πανανθρώπινους στόχους και ανταποκρίνονται στις ανάγκες της εποχής μας. Πραγματεύονται καταστάσεις και γεγονότα πού μιλουν τό ίδιο σ' όλους τούς ανθρώπους και ζητούν επίμονα λύσεις. Αυτή ή κατεύθυνση είναι, άς τήν πούμε, τό ένα σκέλος του έργου του Πλασκοβίτη πού είναι και τό πιό αξιόλογο, άφού είναι πιό κοντά στό σήμερα και στον παγκόσμιο άνθρωπο. Τό άλλο σκέλος—αυτό πού μάς ένδιαφέρει τώρα — είναι κυρίως τά διηγήματα πού περιέχονται στη «Θύελλα και τό Φα-

νάρι» και άπευθύνεται στό ελληνικό άναγνωστικό κοινό, γιατί άναφέρεται στις πολύ πρόσφατες περιπέτειες του έθνους μας. Άπό τά όκτώ διηγήματα της συλλογής αυτής, ξεχωρίζουν ιδιαίτερα τό «Συντροφιά με τόν Άντρέα Φόρτη», «Η Κληματόβεργα» και ή «Ευδαιμονία», πού είναι πολύ ζωντανά και ρεαλιστικά, σά χρονικά.

Όμως θάπεφτε σέ πλάνη, άν πίστευε κανένας πώς τούτα τά διηγήματα, άκριβώς για τόν πιό πάνω λόγο, είναι άκαιρα ή άστοχα. Γιατί και τό μήνυμα και οι στόχοι και οι επιδιώξεις του συγγραφέα και τό νόημα του έργου του παραμένουν τά ίδια και στό πρώτο και στό δεύτερο σκέλος. Έκείνο πού αλλάζει μορφή είναι ή παρουσίαση της ιδέας. Πιο συγκεκριμένα: Ένας κύριος στόχος νά κτυπηθί ή πόλεμος σ' όλες του τις μορφές και με όλα τά δεινά πού τόν ακολουθούν. Αυτός ή στόχος επιτυγχάνεται στον ίδιο βαθμό και στό «έλληνικό» και στό «παγκόσμιο» έργο του Πλασκοβίτη.

Τά διηγήματα «Της Θύελλας και του Φαναριού», είναι κατά τή γνώμη μου, από τά πιό αντιπροσωπευτικά του· μάς αποκαλύπτουν ένα έξοχο συγγραφικό ταλέντο πού μπορεί νά έχη μεγάλες αξιώσεις. Λόγος άψογος, σμιλευμένος, διήγηση ολοζώντανη, διάλογοι όχι πολλοί, όσοι χρειάζονται, μέ φυσικώτατοι και ρεαλιστικοί, έκφραση τέλεια και πειστική. Η συνεχής μετάπτωση καταστάσεων, ή μεταλλαγή συναισθημάτων σάν επακόλουθό της, χρωματίζουν τή διήγηση και κρατούν σ' ένα σταθερό τόνο τή ροή του λόγου. Τό ύφος έπεξεργασμένο και περίτεχνο, χωρίς νά χάνει παράλληλα τή γλαφυρότητά του, παρασύρει έντεχνα στην ουσία της ύπόθεσης. Η πολύ λεπτή χιουμοριστική διάθεση, μέ μέτρο περιχυμένη στό διηγήματα, κάνει από τή μιá ν' άγαπηθί ή συγγραφέας και από τήν άλλη πιό φυσικό και χαριτωμένο τό λόγο.

Παρ' όλο πού ή Πλασκοβίτης άρχισε νά γράφει όχι τόσο καλά, όμως μπόρεσε νά έξελιχθί πολύ γρήγορα και νά επιβληθί. Διαβάζοντας

τὸ ἔργο του νοιώθει πὼς κρατᾷ στέρεα τὸ ἔδαφος. Ξέρει νὰ θάζει χαλινάρι στὴ φαντασία καὶ στ' ἐνειροπέλημα τοῦ ἀναγνώστη γιὰ τὶς ἐνδεχόμενες ἐκβάσεις, νὰ συγκεντρώνει τὴν προσοχὴ στὴ σύλληψη τοῦ νοήματος.

Στόχοι του εἶναι ὅ,τι τὸν ὤθησαν νὰ γράφει: Τὸ παράλογο, τὸ ἀπαράδεχτο, τὸ κακό, ὁ πόλεμος, πράγματα ποὺ ἔλοι τὰ καταδικάζουν καὶ ἔλοι τὰ κάνουν.

Τὸ κάθε τί στὸν Πλασκοβίτη εἶναι μετρημένο καὶ μελετημένο. Τὸ στοιχεῖο τῆς ἀγωνίας γιὰ παράδειγμα, δὲν παίρνει τὶς τρομακτικὲς, θάλαγε κανεῖς διαστάσεις, τὶς δραματικὲς προεκτάσεις, ποὺ παίρνει στὸ ἔργο τοῦ Ἀντώνη Σαμαράκη. Ἐκεῖ πνίγεσαι κυριολεκτικὰ στὴν ἀγωνία σὲ σημεῖο ποὺ ζαλίζεσαι καὶ λές «Φτάνει πιά ἀγωνία!». Ἐδῶ ἡ ἀγωνία εἶναι σχεδὸν σὲ λανθάνουσα κατάσταση, τοῦλάχιστο στὸ «ἑλληνικὸ» ἔργο τοῦ Πλασκοβίτη. Πιο ἀνεπτυγμέ-

να στοιχεῖα εἶναι ἡ λυρικότητά, ὁ ρεαλισμὸς, ἡ ἀνθρωπιά, ἡ ἀντικειμενικότητά, ἡ περιγραφικὴ δύναμη, ἡ ἀκριβολογία, ἡ ἐπιμέλεια γενικὰ τοῦ λόγου.

Ἄλλὰ τὸ αἶσθημα τῆς ἱκανοποίησης καὶ τῆς σιγουριάς ποὺ νοιώθουμε σὰ διαβάσουμε ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ διηγήματα, δὲ σηκώνει πὼς ὁ συγγραφέας δὲν μᾶς προβληματίζει. Ἀντίθετα, μὲ τὸ δικό του τρόπο καὶ ἀπὸ διαφορετικὸ δρόμο μᾶς ὁδηγεῖ στὸν προβληματισμό, τελικὴ ἐπιδίωξη κάθε συγγραφέα. Ἡ πειστικότητα καὶ ὁ ρεαλισμὸς ἰδίως, ἀναγκάζουν τὸν ἀναγνώστη νὰ παραδεχτῆ: «Πράγματι, δὲ μπορεῖ νὰ συμβαίνει διαφορετικά». Γιατὶ ἂν καὶ τὰ θέματα εἶναι κάποτε συγκλονιστικά, ὅμως δὲν τραγικοποιεῦνται τόσο, ἔτσι ποὺ νὰ μειάζουν περισσότερο μὲ τραγωδίες ποὺ δὲν συνέβηκαν ποτέ, παρὰ μὲ πραγματικὰ κοινωνικὰ δράματα.